

SAYLOV QONUNCHILIGI TAKOMILLASHUVI AYOLLAR
HUQUQLARINI YUKSALTIRMOQDA

Chuboyeva Ozodaxon Quvonbekovna

*Namangan Davlat universiteti Davlat huquqi va boshqaruvi kafedrasii
katta o'qtuvchisi*

Shukurulloev Shodiyor To'rajonzoda

*Namangan davlat universiteti Yuridik fakultet Yurisprudensiya
yo'nalishi talabasi*

Toshmammedov Dilmuhammad Dilmurod o'g'li

*Namangan davlat universiteti Yuridik fakultet Yurisprudensiya
yo'nalishi talabasi*

Annotatsiya: *Ushbu maqolada Saylov qonunchiligining takomillashtirilishi haqiqatan ham ayollar huquqlariga ijobiy ta'sir ko'rsatishi mumkin. Qonun chiqaruvchi organlarda ayollar vakilligiga kvota ajratish, ayollarga saylovda ishtirok etishda teng imkoniyatlar yaratish, ayollarning saylovda ishtirok etishiga to'sqinlik qilayotgan to'siqlarni bartaraf etish kabi chora-tadbirlarni amalga oshirish orqali saylov qonunchiligini takomillashtirish gender tengligi va davlat hokimiyati organlarida vakillikni ta'minlashga yordam beradi.*

Kalit so'zlar: *Saylov, qonun, islohotlar, xotin-qizlar, taraqqiyot, demokratik, o'zgarishlar, yuksaltirish.*

Saylov qonunchiligining takomillashtirilishi ayollar huquqlarini yuksaltirmoqda. Qonun chiqaruvchi organlarda ayollar vakilligiga kvota berish, xotin-qizlarning saylovlarda ishtirok etishi uchun teng imkoniyatlar yaratish, ayollarning saylovda ishtirok etishiga to'sqinlik qilayotgan to'siqlarni bartaraf etish kabi chora-tadbirlar amalga oshirilsa, saylov qonunchiligini takomillashtirish gender tengligi va davlat organlarida vakillikni yanada ta'minlashga xizmat qiladi. Bu jamiyatning barcha a'zolari, jumladan, ayollarning ehtiyojlari va manfaatlarini yaxshiroq aks ettiruvchi siyosat va qarorlar qabul qilinishiga olib kelishi mumkin. Ayollar huquqlarini himoya qilish butun dunyo bo'ylab jamiyatlarda asosiy masala bo'lib kelgan. Bu taraqqiyotning muhim jihatlaridan biri saylov qonunchiligini takomillashtirish bo'lib, u gender tengligi va qarorlar qabul qilish jarayonlarida xotin-qizlarning vakilligini rag'batlantirishda muhim rol o'ynashi mumkin. Saylov qonunlari qonun chiqaruvchi organlar tarkibini shakllantirishda, demak, siyosat va qonunlarni shakllantirishda muhim rol o'ynaydi. Bu qonunlar ayollarning

saylovlarda ishtirok etishi va qarorlar qabul qilishiga to‘sqinlik qiluvchi to‘siqlarni bartaraf etish maqsadida takomillashtirilsa, bu ayollar huquqlarini ta‘minlashda sezilarli yutuqlarga olib kelishi mumkin. “Ayollarning saylov huquqi — bu ayollarning saylovlarda ovoz berish huquqidir. XIX-asr oxirigacha Finlandiya, Islandiya, Shvetsiya, Avstraliyadagi ba’zi mustamlaka mamlakatlari va AQShning ba’zi g‘arbiy shtatlarida ayollar cheklangan bo‘lsa ham saylov huquqiga ega bo‘lgan edilar”¹.

Qabul qilinayotgan asosiy chora-tadbirlardan biri qonun chiqaruvchi organlarda ayollar vakilligi uchun kvotalarni joriy etishdir. Bu kvotalar o‘rinlarning ma‘lum foizini ayollar uchun ajratilishini ta‘minlash va shu orqali ularning siyosatda ishtirok etishi uchun teng imkoniyat yaratishga qaratilgan. Qaror qabul qilishda ayollarning ishtirokini oshirish orqali saylov qonunchiligi nafaqat gender tengligini ta‘minlabgina qolmay, balki yanada qamrab oluvchi va rang-barang siyosiy manzarani rivojlantiradi. Bundan tashqari, takomillashtirilgan saylov qonunchiligi ayollarning saylovda qatnashishi yoki siyosiy jarayonlarda samarali ishtirok etishiga to‘sqinlik qilayotgan turli to‘siqlarni bartaraf etadi. Ushbu to‘siqlar kamsituvchi amaliyotlar, resurslardan tengsiz foydalanish va gender rollariga nisbatan jamiyatning taxminlarini o‘z ichiga olishi mumkin. Huquqiy islohotlar orqali ushbu muammolarni hal qilish orqali saylov qonunlari siyosatda ayollar uchun teng sharoit yaratishga yordam beradi. Saylov qonunchiligining takomillashtirilgan ta‘siri shunchaki raqamlardan tashqarida; siyosat natijalariga ham ta‘sir qiladi. Tadqiqotlar shuni ko‘rsatdiki, qonun chiqaruvchi organlarda ayollarning ko‘p bo‘lishi ayollar va oilalar hayotiga sezilarli ta‘sir ko‘rsatadigan sog‘liqni saqlash, ta‘lim va ijtimoiy ta‘minot kabi masalalarga ko‘proq e‘tibor qaratishga olib keladi. Shu sababli, saylov qonunlari orqali ayollarning vakilligini oshirish orqali siyosatning jinsga oid masalalarni hisobga olgan holda ishlab chiqilishi ehtimoli yuqori. “O‘zbekistonda 2030 yilga qadar gender tenglikka erishish strategiyasi qarorlar qabul qilish va ijro etishning barcha sohalarida hamda bo‘g‘inlarida xotin-qizlar va erkaklar o‘rtasida tenglik tamoyilini tatbiq etishga keng qamrovli yondashuvni nazarda tutadi. Shuningdek, Strategiya erkaklar va ayollarning teng huquqlari va imkoniyatlarini ro‘yobga chiqarish uchun shart-sharoit yaratish hamda insonning fundamental huquqlariga rioya qilish maqsadida iqtisodiy, siyosiy va ijtimoiy hayotda gender tenglik targ‘ib qilinishini ta‘minlashga xizmat qiladi. Prezident saylovi kampaniyasi jarayonlarini inklyuzivligini ta‘minlash, shu jumladan, ayollarning saylovda faol ishtirokini qo‘llab-quvvatlashga alohida e‘tibor qaratildi. Gender tengligini

¹ Woman Suffrage and Women's Rights. NYU Press, 1998 — 174-6 bet. ISBN 9780814719015.

ta’minlash va jamiyat hayotida xotin-qizlarning faol ishtirokini qo’llab-quvvatlash borasida MSK tomonidan bir qator loyihalar amalga oshirilmoqda”².

Xulosa qilib aytganda, saylov qonunchiligini takomillashtirish ayollar huquqlarini ilgari surish va gender tengligiga erishish uchun muhim ahamiyatga ega. Ayollar vakilligi uchun kvotalar va ayollarning siyosatdagi ishtirokidagi to’siqlarni bartaraf etish kabi chora-tadbirlarni amalga oshirish orqali saylov qonunlari yanada qamrab oluvchi va vakillik demokratiyasiga yo’l ochishi mumkin. Jamiyatlar gender tengligiga erishish va ayollar huquqlarini kengaytirishga intilayotgan ekan, saylov qonunchiligini takomillashtirishga qaratilgan sa’y-harakatlarni davom ettirish ushbu maqsadlarni amalga oshirishda muhim ahamiyat kasb etadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO’YXATI:

1. O‘zbekiston Respublikasining Qonuni, 08.02.2021 yildagi O‘RQ-670-son O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASINING QONUNI SAYLOV QONUNCHILIGI TAKOMILLASHTIRILISHI MUNOSABATI BILAN O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASINING AYRIM QONUN HUIJATLARIGA O‘ZGARTISH VA QO‘SHIMCHALAR KIRITISH TO‘G‘RISIDA Qonunchilik palatasi tomonidan 2021-yil 29-yanvarda qabul qilingan Senat tomonidan 2021-yil 5-fevralda ma’qullangan
2. Mirziyoev Sh.M. Erkin va farovon, demokratik O‘zbekiston davlatini birgalikda barpo etamiz. – T.: O‘zbekiston, 2016.
3. <https://www.saylov.uz/oz/election-blog/blog/gender-tengligi-va-ayollarning-saylovlar> agi-o-rni
4. https://uz.wikipedia.org/wiki/Ayollarning_saylov_huquqi

² <https://www.saylov.uz/oz/election-blog/blog/gender-tengligi-va-ayollarning-saylovlardagi-o-rni>

